

Artikel STERNA: 't Lichie van Môôisie

Opgeschreven door Hans van Oostenbrugge, op basis van informatie en ervaringen opgedaan tijdens het renovatietraject.

Cultuurhistorisch erfgoed op Goeree Overflakkee dankzij NLGO gered van de ondergang

Zo boud mogen we dit wel stellen. Zonder initiatief en inzet van de NLGO zou dit object, een voorheen belangrijk nautisch baken, een zogenaamd sectorlicht, vrijwel zeker verloren zijn gegaan na een eeuw te hebben bestaan. Het gaat hier om 't Lichie van Môôisie. In het volgende wordt u deelgenoot gemaakt waar het nu eigenlijk om gaat. Wat maakt dit lichie en het behoud er van zo interessant?

Alleen al de naam...

't Lichie van Môôisie. Hoe ontstaat zo'n naam? En hoe schrijf je dat dan?

Welnu, Môôisie komt van Mozes. Mozes Hoek om precies te zijn, die woonde op de boerderij 't Plaet'ie aan het einde van de Oostdijkseweg, in die dagen een roemrucht gehucht achter Goedereede. Mijn schoonmoeder, Mina d'n Bout, getrouwd met Teun van Pie'ie Tanis, zei altijd al: "Dêêr weune de cowboys".

Môôisie stak vanaf 1924 iedere avond het licht aan, in opdracht van het Loodswezen, die het licht als nautisch navigatie object had laten bouwen. Omdat Mozes Hoek en ook zijn nazaten met dezelfde voornaam dat altijd hebben gedaan, leidde dat tot de lokale naam van dit object. Dat was in de wijde omgeving van Goedereede 't *Lichie van Môôisie*.

En dan die dakjes op de O's. Moet dat nu wel of niet? Auteur dezes volgde ooit een cursus Flakkees Dialect bij Pau Heerschap, die alles weet van onze eilandelijke dialecten en onbetwist autoriteit is op dit vakgebied. Daarom wist ik het bijna zeker, van die dakjes. Maar Krijn Tanis, de initiator van de restauratie, twijfelde en vroeg het na bij de nazaat van Mozes, of die het wist; "Op mien naem stoa gêên dékkies". En daarmee leek het pleit beslecht, het werd Mooisie. Zo staat het nu ook op het informatiepaneel dat bij het lichie aanwezig is. Maar bij de opening was ook Pau aanwezig. "Zeg Pau, wel of geen dekkies?" Wél dus, en wie durft Pau op dit gebied te negeren... Dus vandaar, in ieder geval in dit artikel: Môôisie.

Historie

In 1923 is door het Loodswezen, toen nog een dienst binnen de Koninklijke Marine, een acte van erfpacht getekend met Dimmen Breen. Die was eigenaar van dat stuk grond wat toen nog de zeewering was. Er werd door hem 4 m² in erfpacht gegeven aan het Loodswezen. De erfpacht zou doorlopen tot aan 2022 voor 5 gulden per jaar, voor het eerste jaar 25 gulden. Er werden notarieel ook afspraken vastgelegd over een aan te brengen afscheiding van dit stukje grond. Rond 1979 is de grond onteigend door het rijk, om versterking van de zeewering in dat gebied mogelijk te maken. Tot in 2001 was het licht een belangrijk nautisch baken. Leden van de NLGO werkgroep Terreinbeheer weten nog dat zij als visserman op dit sectorlicht naar binnen kwamen varen.

Het lichtje brandde de eerste jaren op petroleum. Later werd dat gas. Eerst werd door ons aangenomen dat het licht ergens in 1930 op elektriciteit werd aangesloten omdat toen ongeveer elektriciteit op Goeree Overflakkee werd aangelegd. Zo staat het ook vermeld op het informatiebord. Echter, door een recent ingezonden stuk in het Eilanden Nieuws in juli 2024 door dhr. G.S. Both (naar aanleiding van een eerder artikel in dezelfde krant over de opening) werd nieuw licht op deze

aanname gestrooid. In het betreffende artikel wordt een gesprek weergegeven met Aart Hoek, een zoon van Mozes Hoek, vastgelegd in het door dhr. Both geschreven boek 'Bezet, Belaagd, Bevrijd'. Uit dat gesprek, overigens een boeiende anekdote, blijkt dat het licht tot in de oorlog brandde op blauwgas. En omdat dit niet meer verkrijgbaar was werd overgegaan op propaangas. Kennelijk is pas na de oorlog het licht geëlektrificeerd. Het licht was een nautische lichtopstand of geleidelicht, een zogenaamd sectorlicht, dat vanaf zee met rode, groene en helderwitte sectoren de scheepvaart moest helpen om veilig 'De Kwaéien Hoek' te passeren, op hun weg naar de havens van Goedereede, Stellendam, Middelharnis en Hellevoetsluis. Want die Haringvlietsluizen, die waren er natuurlijk nog niet in 1924.

Het licht stond kadastraal bekend als 'GDR01 – C – 19' op positie NB 51°50'12,5" – OL 3°58'59,8".

Betrokkenheid NLGO en aanleiding voor de restauratie

Als NLGO-er van het eerste uur is Krijn Tanis betrokken bij vele natuur- en landschapszaken het eiland betreffende en vanuit die rol ook bekend bij vele beherende of besturende instanties. Dus toen de provincie Zuid-Holland aan de slag ging met de Erfgoedlijn Cultuurhistorisch Haringvliet was Krijn daarvan ook op de hoogte. Krijn wist natuurlijk ook van het bestaan van dat licht, en ook, nadat het geen operationele functie meer had, dat het stond te vergaan. Het stond letterlijk te verrotten, raakte steeds meer overwoekerd en zou zeker teloorgaan. In 2024 zou het 100 jaar bestaan. Het was bijna 100 jaar een belangrijk baken geweest voor zeevarenden, iedereen op de kop van het eiland kent dit licht. Als dat geen cultuurhistorisch object was, wat dan nog wel. Zeker de moeite waard om te behouden en in de schijnwerpers te zetten. Maar wat bleek, de aanmelding kwam of te laat of werd te laat behandeld, maar het licht viel buiten de boot. Dan kun je het natuurlijk opgeven en dat licht laten voor wat het is, maar dat is niet des Krijns. Wie hem kent begrijpt dit wel. Dus Krijn op onderzoek uit. Van wie is het object? Wie heeft er belang bij dat het behouden blijft? Een hele zoektocht, maar uiteindelijk wilden Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten meedoen. Dat lichte gaan we behouden! Betonrot, bladderende verf, overwoekerd door struiken, bomen, bramen; dat gaan we aanpakken. Rijkswaterstaat leverde historische informatie en onderdelen voor de restauratie. Natuurmonumenten regelde toestemming om de oude zeewering weer zichtbaar te maken, materiaal voor het informatiebord en een budget voor benodigde materialen. Maar de NLGO, die moest wel aan de slag!

Uitvoering door Werkgroep Terreinbeheer, De Vliegende Brigade

Omdat Krijn één van de coördinatoren is van de NLGO-werkgroep Terreinbeheer was dat snel geregeld. Het stuk duin waar het licht staat was echt geheel overwoekerd, het lichtje was nauwelijks nog zichtbaar tussen alle bramen, bomen en struiken. De Vliegende Brigade was daar actief in het najaar van 2021, het voorjaar en najaar van 2023, het voorjaar van 2024. Daarnaast waren er vele extra dagen inzet door Krijn zelf, soms met hulp van enkele werkgroepleden. Al de opslag van hout is verwijderd en alle begroeiing kort gezet. Het afkomende materiaal ligt op een brede takkenril rondom een deel van het terrein. De oude zeewering, met de in 1979 aangebrachte zeeweringsversterking in de vorm van duinen is weer prominent zichtbaar. En op dit duin staat het gerenoveerde licht weer te pronken, als nieuw! Een hekwerk met poort rond het lichtje, om het terrein een aangepast en verbeterd hek, met ook een poort. De werkgroep heeft dit stuk duin vanaf nu vast op de planning staan. Bijhouden is de boodschap. Wie weet hoe rijk de vegetatie hier nog gaat worden als ieder jaar gemaaid en het hooi verwijderd wordt. Dat hekwerkje rond dat lichtje wekte wel mijn verbazing. Waarom een extra hek rond een object dat al achter een hek staat? Het

bestuderen van de aktes, bij het opstellen van de tekst voor op het informatiebord bracht ook hier licht op de zaak. Dat extra hek, dat bakent die 4 m² af, die werd gepacht van Dimmen Breen! Volgens Krijn zijn de 4 hoekpalen nog origineel, de andere palen zijn door Natuurmonument geleverd. Althans, Krijn stapte binnen bij het beheergebouw op de Oostdijkseweg 81a en opende met; "Zeit, die paelen die dêêr ligge, die ken ik goewd gebruuke bie 't Lichie..." Tja, als Natuurmonumenten ga je dan geen nee zeggen, niet tegen Krijn.

Vorbereidings voor de opening

Die opening, die was niet toevallig in april 2024. Precies (ongeveer) de 100 jaar volgemaakt. Krijn had een programma bedacht en ook al in zijn hoofd wie er zeker bij moesten zijn. De wethouder van cultuur van de Gemeente Goeree-Overflakkee, het districtshoofd van Natuurmonumenten en andere betrokkenen van NM, de nazaten van Kommer Hoek, een nazaat van Dimmen Breen, Pau Heerschap, de krant. En natuurlijk de mannen van De Vliegende Brigade. Krijn had het echt goed voorbereid. Met een stuurrad (de link naar de scheepvaart) zou het informatiebord onthuld worden door Moois Hoek (hij wil geen dekkies op zijn naam). De wethouder, Krijn zelf, Moois en het districtshoofd zouden spreken én er was nog een verrassing in het programma opgenomen. Ik wist het maar mocht niemand iets vertellen. Met Krijn samen hebben we die verrassing wel grondig voorbereid en geoefend. Dat moest wel in één keer goed gaan.

De opening

Het weer was ons gunstig gezind. Gedurende de gehele ceremonie bleef het droog en fris maar omdat we in de luwte stonden niet onaangenaam. Krijn gaf een goed beeld van hoe het allemaal zo gekomen was en Moois vertelde verhalen over zijn voorouders en hoe dat toen allemaal in z'n werking. Het onthullen van het informatiebord door Moois verliep vlekkeloos. Zowel de wethouder als het districtshoofd van NM benadrukten het belang van de instandhouding van een object met zo'n boeiende en belangrijke historie. Ook het woord verbinding viel. Die oude zeevering die weer zichtbaar was, de versterking met duinen zo mooi in beeld, het uitzicht over de kwade hoek en de zee. Allemaal boeiende elementen die voor passanten echt interessant en wetenswaardig zijn. De wethouder was zelf vaak op het lichie naar binnen gezeild, na tochten op zee. De huidige eigenaar van zowel grond als object is volgens het districtshoofd van Natuurmonumenten de Dienst der Domeinen, het rijk dus.

En die verrassing? De kleindochters van Krijn, huppelend van voorpret, mochten een fles champagne laten knallen op het lichie, om het gerenoveerde object te dopen net als al die schepen die het ooit had begeleid ook zijn gedoopt bij de te waterlating. Zo werd het lichie ook een behouden toekomst toegewenst. Het ging in één keer goed. Met een prachtige knal spatte de fles uiteen. Iedereen was enthousiast, Krijn niet in het minst.

Overigens was het nog een hele toer om alle glassplinters weer te verzamelen, ook al hadden we een zeildoek uitgespreid. Na de ceremonie was er koffie, fris, koek en gezelligheid. En een enorme regenbui. Het was een prachtig project, met een heel mooie en geslaagde openingsceremonie. Hopelijk mogen wij op Goeree en alle gasten die dit gebied bezoeken nog jaren genieten van 't Lichie en zijn mooie historie.

Bronvermeldingen

Voor de liefhebbers kan op internet nog iets meer informatie over het licht worden gevonden:

. [2014-1-Navigeren-door-het-Goereese-Gat.pdf \(vuurtorensnederland.nl\)](#)

. [Lichtopstand Kwade Hoek – Nederlandse Vuurtorens](#)

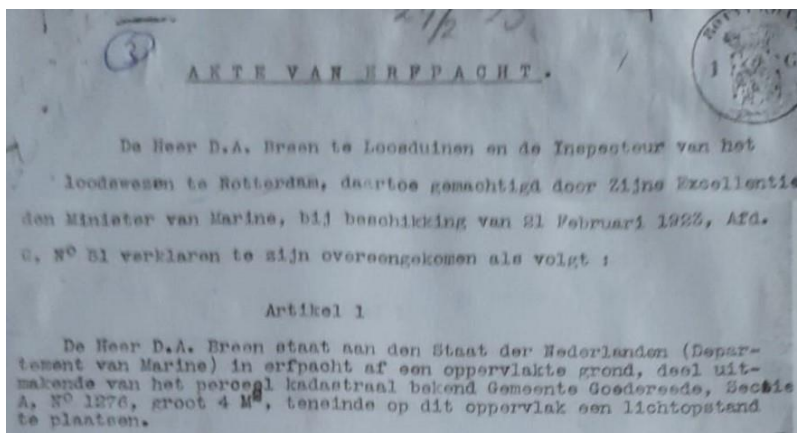
Rijkswaterstaat leverde ons kopieën van een aantal interessante aktes in relatie tot de pachtovereenkomst.

Het boek 'Het Goereese Gehucht Oostdijk' van dhr. E.A. Bik is geraadpleegd en er is een foto gebruikt uit dit boek, van de boerderij van Mozes hoek.

Foto's

Boerderij van Mozes Hoek, bij het Plaatje, uit boek over de Oostdijk <juiste naam> van <auteur>

Deel van de originele akte van Erfpacht, kopie ontvangen van RWS.

Foto gerenoveerd lichie, Jan Baks

Het lichie ten doop, foto Leendert Tanis

Onthulling informatiebord door Moois Hoek, naast hem Kommer Hoek. Foto Leendert Tanis

Het lichie in 2021, geheel overwoekerd door opwas. Foto Hans van Oostenbrugge

De oude zeewering en 't lichie weer zichtbaar. Foto Hans van Oostenbrugge

Krijn bezig met het informatiebord foto Hans van Oostenbrugge

NM231206_iLOG_M
oisje_V3.pdf

Het informatiebord, concept opgesteld door Krijn Tanis en Hans van Oostenbrugge, door ontwerper/vormgever van Natuurmonumenten definitief vormgegeven.